

POSTANOWIENIE

Dnia 20 października 2010 roku

Sąd Okręgowy- Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gorzowie Wlkp.
w składzie:

Przewodniczący: SSO Tomasz Korzeń

Protokolant: st.sekr.sądowy Marta Przewłocka

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 20 października 2010 roku

z odwołań U F , Z F , G N

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w G W

od decyzji z dnia 28 czerwca 2010 roku

z dnia 25 czerwca 2010 roku

z dnia 08 czerwca 2010 roku

z dnia 09 czerwca 2010 roku

z dnia 15 czerwca 2010 roku

o ustalenie braku obowiązku zwrotu nienależnie pobranego świadczenia

I. na podstawie art. 193 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej przedstawić Trybunałowi Konstytucyjnemu pytania prawne:

1. czy art. 138 ust. 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U.09.153.1227 ze zm) i art. z 84 ust. 3 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz.U.09.205.1585 ze zm.) w zakresie, w jakim przewidują możliwość dochodzenia zwrotu świadczeń nienależnie pobranych i odsetek w przypadku świadczeń przyznanych lub wypłaconych na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia (art. 138 ust. 2 pkt. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, art. 84 ust. 2 pkt. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych) jedynie za okres nie dłuższy niż 3 lata, są zgodne z art. 2 i 64 ust. 2 Konstytucji.
2. czy art. 138 ust. 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U.09.153.1227 ze zm) i art. z 84 ust. 3 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz.U.09.205.1585 ze zm.) rozumiane w ten sposób, że trzyletni okres, za który organ rentowy może żądać zwrotu nienależnie pobranego świadczenia, należy liczyć od daty wydania decyzji zobowiązującej do zwrotu tego świadczenia, są zgodne z art. 2 i 64 ust. 2 Konstytucji Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;

II. zawiesić postępowanie w sprawie.

Zgodność odpisu z oryginałem
stwierdzam

23. 11. 2010
dnia Gorzów Wlkp. ....r.

sekretarz sądowy

Marta Przewłocka
sekretarz sądowy

VI U 895/10 UZASADNIENIE PYTANIA PRAWNEGO

Wskazane w pytaniu prawnym kwestie wynikły w rozpoznawanej przed Sąd Okręgowy w G . W . sprawie o sygnaturze akt . W sprawie E F , Z F i G N wnieśli odwołania od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w G W . z dnia czerwca 2010 r. Decyzjami tymi odwołujący zostali zobowiązani do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń rentowych za okres 3 lat od wstrzymania wypłaty rent, co nastąpiło odpowiednio do każdego z odwołujących od kwietnia 2009, lipca 2009, od października 2005, a E. F i Z. F także jednorazowych zapomóg wypłaconych za kwiecień 2007.

Odwołujący podnosili zarzut przedawnienia należności. Ponadto wskazali, iż zostali już zobowiązani do naprawienia części szkody w wyrokach karnych. E. F i Z. F kwoty orzeczone w wyrokach karnych zwrócili. G. N wpłacił 100 zł i wniósł o rozłożenie należności na raty.

Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołań. Wskazał, iż odwołujący pobrali nienależne świadczenia. Ubezpieczeni zostali skazani za wyłudzenie świadczeń i zobowiązani w wyroku karnym do zwrotu części świadczeń. Decyzje o zwrocie nienależnie pobranych świadczeń zostały wydane w trybie administracyjnym, a orzeczone wyrokiem karnym obowiązek zwrotu części nienależnie pobranego świadczenia nie ma wpływu na dopuszczalność dochodzenia przez organ pozostałej części nienależnie pobranych świadczeń. Organ rentowy podniósł także, iż Sad Apelacyjny w Szczecinie w podobnych sprawach zmienił wyroki Sądu Okręgowego w Gorzowie Wlkp. i oddalił odwołania.

W sprawie stan faktyczny przedstawia się następująco:

Prawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego w Gorzowie Wlkp. z listopada 2009 r. w sprawie skazano odwołujących E F , Z F i G N za przestępstwa z art. § w związku z § , § i kk polegające na posłużeniu się dokumentacją medyczną zawierającą nieprawdziwe dane, uzyskując na tej podstawie nienależne świadczenia: F F za okres sierpnia 1998 do maja 2009 w kwocie co najmniej zł, Z F za okres sierpnia 1998 do maja 2009 w kwocie co najmniej zł, Grzegorza Należytego okres od stycznia 2001 do września 2005 sierpnia w kwocie co najmniej zł. Zostali zobowiązani do zwrotu ½ nienależnie pobranych świadczeń. E. F i Z. F kwoty orzeczone w wyrokach karnych zwrócili. G. N wpłacił 100 zł i wniósł o rozłożenie należności na raty. Decyzjami Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w G W . z czerwca 2010 r. odwołujący zostali zobowiązani do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń rentowych za okres 3 lat od wstrzymania wypłaty rent, co nastąpiło odpowiednio do każdego z odwołujących od kwietnia 2009, lipca 2009 i października 2005, a E. F i Z. F także jednorazowych dodatków wypłaconych za kwiecień 2007r. i odsetek od tych świadczeń.

Sąd zważył co następuje:

Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U.09.153.1227 ze zm.; dalej jako ustawa) stanowi w art. 138 między innymi, iż:

1. Osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu.
2. Za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust. 1 uważa się:
  - 1) świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania;
  - 2) świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia.
4. Nie można żądać zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń za okres dłuższy niż 12 miesięcy, jeżeli osoba pobierająca świadczenia zawiadomiła organ rentowy o zajęciu

okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, a mimo to świadczenia były jej nadal wypłacane, w pozostałych zaś wypadkach - za okres dłuższy niż 3 lata, z zastrzeżeniem ust. 5.

Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz.U.09.205.1585 ze zm.; dalej jako ustawa systemowa) w art. 84 stanowi między innymi, iż:

1. Osoba, która pobrała nienależne świadczenie z ubezpieczeń społecznych, jest obowiązana do jego zwrotu, wraz z odsetkami, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego, z uwzględnieniem ust. 11.

2. Za kwoty nienależnie pobranych świadczeń uważa się:

świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenie była pouczona o braku prawa do ich pobierania;

świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie nieprawdziwych zeznań lub fałszywych dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzania w błąd organu wypłacającego świadczenia przez osobę pobierającą świadczenia.

3. Nie można żądać zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń z ubezpieczeń społecznych za okres dłuższy niż ostatnie 12 miesięcy, jeżeli osoba pobierająca świadczenia zawiadomiła organ wypłacający świadczenia o zajściu okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty, a mimo to świadczenia były nadal wypłacane, a w pozostałych przypadkach - za okres dłuższy niż ostatnie 3 lata.

5. Przepisów ust. 2-4 i 8 nie stosuje się, jeżeli przepisy szczególne określające zasady przyznawania i wypłacania świadczeń stanowią inaczej.

7. Należności z tytułu nienależnie pobranych świadczeń ulegają przedawnieniu po upływie 10 lat, licząc od dnia uprawomocnienia się decyzji ustalającej te należności. Przepisy art. 24 ust. 5-5c stosuje się odpowiednio.

9. Przepisy ust. 1-8 stosuje się także do pieniężnych świadczeń innych niż z ubezpieczeń społecznych, wypłacanych przez Zakład na mocy odrębnych przepisów.

W sprawie stan faktyczny nie był sporny. Uregulowanie art. 138 ustawy znajduje zastosowanie do wypłaconych odwołującym rent oraz zapomóg (z mocy art. 22 ustawy z dnia 20 maja 2005 r. o zapomódze pieniężnej dla niektórych emerytów, rencistów i osób pobierających świadczenie przedemerytalne albo zasiłek przedemerytalny w 2007 r. (Dz.U.05.102.852 ze zm.), a art. 84 ustawy systemowej do odsetek należnych od tych świadczeń. Uregulowania ustaw są przy tym praktycznie identyczne. Przewidują one niedopuszczalność dochodzenia przez organ rentowy nienależnie pobranych świadczeń za okres dłuższy niż 3 lata. Ustawodawca nie wskazał, od jakiej daty należy liczyć ten trzyletni okres.

Przepisy te nie ustanawiają przedawnienia należności. W ust. 7 art. 84 ustawy systemowej określono termin przedawnienia należności z tytułu nienależnie pobranych świadczeń, określając go na 10 lat od dnia uprawomocnienia się decyzji ustalającej te należności. Ustanawiają natomiast prekluzję czasową do wydania decyzji w przedmiocie zwrotu należności nienależnie pobranych.

Zdaniem Sądu uregulowania art. 138 ust. 4 w związku z ust. 2 pkt. 2 ustawy i art. 84 ust. 3 w związku z ust. 2 pkt. 2, a więc w zakresie, w jakim regulują obowiązek zwrotu świadczeń uzyskanych w drodze przestępstw, są niezgodne z art. 2 i 64 ust. 2 Konstytucji, ustanawiających zasady demokratycznego państwa prawnego, urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej oraz ochrony własności.

W art. 2 Konstytucji wskazano, iż Rzeczpospolita, jako demokratyczne państwo prawne, urzeczywistnia zasady sprawiedliwości społecznej. Zdaniem Sądu urzeczywistnianie tej zasady musi uwzględniać sprawiedliwe traktowanie również państwowych jednostek organizacyjnych będących osobami prawnymi.

Przepisy Kodeksu cywilnego ustanawiają okresy przedawnienia w sposób dalece szerszy. Jako zasadę przewidziano przedawnienia wynoszące lat dziesięć (art. 118 KC). W art. 442¹ § 2 KC przewidziano, iż jeżeli szkoda wynika ze zbrodni lub występku, roszczenie o naprawienie szkody ulega przedawnieniu z upływem lat dwudziestu od dnia popełnienia przestępstwa bez względu na to, kiedy poszkodowany dowiedział się o szkodzie i o osobie

obowiązanej do jej naprawienia, niezależniąc ten termin od daty dowiedzenia się o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia (§ 1).

Nie jest, zdaniem Sądu, dopuszczalne takie uregulowanie, które korzystniej traktuje osoby, które okradają ZUS jako świadczeniobiorcy, od takich które dopuściłyby się przestępstwa bezpośredniego zaboru mienia ZUS.

Podkreślenia wymaga, iż wstrzymanie wypłaty świadczeń wymaga wydania decyzji, od której przysługuje odwołanie. Konieczne jest także przeprowadzenie postępowania karnego. Stwierdzenie więc nienależności świadczeń rozciąga się w czasie. Odsyłanie zaś ZUS do ewentualnego procesu bezpośrednio po stwierdzeniu nieprawidłowości, bez stosowanego orzeczenia karnego, zdaje się być nieuzasadnione – i to tym bardziej, że może łączyć się z konsekwencjami finansowymi (koszty procesu).

Ograniczenie okresu dochodzenia świadczeń do trzech lat (niezależnie od daty, od której liczyć należy ten termin), powoduje zaś korzystniejsze traktowanie przestępców uszczuplających mienie ZUS jako świadczeniobiorcy, od innych przestępców dopuszczających do powstania szkody w majątku ZUS.

W zakresie drugiego z wzorców podkreślenia wymaga, iż poszkodowanym w sprawie jest ZUS, a więc osoba prawna (art. 66 ust. 1 ustawy systemowej). Na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych składają się wszyscy ubezpieczeni opłacający składki. Uszczuplenie więc tego Funduszu może wpływać także na prawa tych jednostek, na przykład poprzez opóźnienia w wypłatach świadczeń. Zdaniem Sądu brak jest podstaw do różnego traktowania w zakresie ochrony własności, osób fizycznych i prawnych, zależnie od ich statusu własnościowego. Istotą regulacji art. 64 ust. 2 Konstytucji jest podkreślenie, że ochrona własności i innych praw majątkowych nie może być różnicowana z uwagi na charakter podmiotu danego prawa (zob. wyroki TK z: 25 lutego 1999 r., sygn. K. 23/98, OTK ZU nr 2/1999, poz. 25, s. 165; 28 października 2003 r., sygn. P 3/03, OTK ZU nr 8/A/2003, poz. 82, s. 965).

W przypadku nie podzielenia powyższego poglądu, zasadnym staje się zbadanie, czy przy zastosowaniu tychże wzorców, sposób wykładni, przewidujący, iż trzyletni okres określony w powyższych przepisach, należy liczyć od dnia wydania przez ZUS decyzji zobowiązującej do zwrotu (tak Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 16 października 2009 r. w sprawie I UZP 10/09 - OSNP 2010/7-8/96, Biul.SN 2009/10/28). Prowadzić by to mogło do sytuacji, kiedy do ujawnienia nienależności świadczenia upłyne znaczny okres (jak w przypadku G. Należytego), organ rentowy nie mógłby dochodzić nienależnie pobranych świadczeń. W takim przypadku nalazłoby przyjąć, iż obowiązek zwrotu dotyczy ostatnich 3 lat pobierania świadczenia nienależnego.

Rozstrzygnięcie pytań będzie miało bezpośredni wpływ na rozstrzygnięcie przedmiotowej sprawy. Uznanie bowiem niekonstytucyjności powyższych przepisów w sposób określony w pkt. 1 lub 2, wpłynie bezpośrednio na rozstrzygnięcie, albowiem zakreśli granice czasowe, za które organ rentowy może wydawać decyzję i dochodzić nienależnie pobranych świadczeń.

W świetle powyższego wystąpienie z pytaniem prawnym na podstawie art. art. 193 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej jest zasadne.

SSO Tomasz Korzeń

Zgodność odpisu z oryginałem
stwierdzam

23. 11. 2010

dnia Gorzów Wlkp. ....

sekretarz sądowy

Maria Frązwłocha
st. okr. sądowy

